

## Urno, kaj je noviga?

(Velik pelikan na Krajnškem.) V tork 7. listopada so v vaši Radna v Bresovški fari, 2 uri od Ljubljane na tershafki zésti filno velikiga ptizha od ljubljanskiga mahú ali morosta proti gojsdu „na brini“ letéti vidili, ki se je omagan na visoko smereko nad Kopazhevo hifho vfédel. Ko so ljudje to perkasen prezéj visoko letéti vidili, se niso mogli urno sbrihtati, kaj de tó poméni. Mislili so, velik jastrob je kako ovzo ali sajza, ali kaj taziga pernefel. Rozhno se podá kmet Tonej, Sever ali Lukelj imenovan v gojsd, tega ptizha s pufhko salése in va-nj fireli. Ptizh ofterlen f smereke sleti in kakih dvé sto stopinj daljezh v dolini bliso kosolza na tla pade. Urno so nekteri ljudje perhitéli in se zhes to veliko shival zbudili. Posebno je neka kmetiza se zhudila in vpila: „To ni ptizh! To je hudoba!“ Tudi pravlice od turfhke ptize so se nekteri per tej perloshnosti spomnili. — Jes mislim, de se Bresovzhani ne motijo, zhe pravijo, de je tega ptizha sapa od morja na Krajnško sanefla.

J. Klander.

Ta ptizh se med plavutne ptizhe fhtéje. Od rajnziga barona Sig. Zoisa je bil véliki nefit, velakin, vodni bik ali pelikan imenovan. Shivi pa v jushnih krajih Evrope, Asie in v Afriki. Vidi se tadaj v Evropi v Dalmazii, na Ogerškem, v Banatu. Proti simigré vřako leto v bolj tople kraje in na Lafhkim jih vzhafí pašamesne trume vidijo. Na Krajnškem se nar starejši ljudje ne védo spomniti, de bi bili taziga ptizha kadaj vidili ali v téj desheli od njega flifhali.

Gotovo je tadaj, de je tega ptizha hudo vreme ali kaka druga sila od njegove trume lozhila in v nafh kraj prignala. Ker se taki ptizh tako filno redko dobi, so ga sa Ljubljansko museum sa 10 goldinarjev kupili in varh museuma, gospod Frajer ga je umétno nagatil. S rastegnjenimi perotami 9 zhevljev in 6 zol miri; visok je pa 3 zhevlje in 3 zóle! Ref se ni zhuditi, de so se ljudje gresno savséli, ki so ga pervizh sagledali.

Shivot ima fivkašt, perote pa five, kakor fhkerjanez. Noge so vmasano - selenkaste, plavute selenkasto - rjave. Ta barva fizer ni navadna per pelikanih. Pod klunam ima velik mehur. Klun je na konzu sakrivljen in rudezhkasto - rjav.

Pelikan je filno posbrefhen ptizh (nefit); savolj tega ga v Indii ribe loviti navadijo. De pa vjetih rib ne poshre in de mu v mehurju ofstanejo, mu shelesin króg ali rinko okrog vratu denejo. — Indiani delajo is téh mehurjev mofhnje sa denarje. — She ene pravlice od tega ptizha moramo opomniti, ktere so v starih zhařih she modri verjeli, de namrezh pelikan svoje perfi rani, in s svojo kervjo mladizhke shivi. To je pa tako: Kadar pelikan svoje mladizhke pitati hozhe, fi mehur pod klunam s ribami in s vodó napolni in ga potem proti persam pertifne. Potlej klun odpre, in mladizhki lahko is napolnjeniga mehurja ribe jemljejo. Ker pa mladizhki s svojimi kluni ribe v mehurju kavfajo in tako do kervi ranijo, so ljudje mislili, de kri is perf matere pijejo. She bolj je pa ta mifel skosi tó poterjena bila, ker je klun navadnih pelikanov na konzu vef rudezh kakor kri. — Ker pelikan kakor ofel giga, so ga v Latinskem pelicanus onocrotalus imenovali. Savoljo velikiga mehurja pod klunam, ga Nemzi tudi „Kropfgans“ imenujeje; navadno ime je pa „Pelikan“.

### Osnanilo.

Special-Karte des Herzogthums Krain — ali obras krajnfke deshele, zefarřkimu kraljevimu Velizhafvu Ferdinandu Pervimu, nafhimu prevétlimu zefarřu, kraľju vógerřke in zhefhke deshele i. t. d. i. t. d. i. t. d. s vřim

spofhtovanjem in popolnoma ponishnostjo posvezhen in na svetlóbo dan od Henrika Frajerja, magistra apotekarije in varha muséuma v Lubljani. —

Defiravno imamo od krajnfke deshele she vezh dobrih obrasov ali kart, pa vúnder na to visho isdelane she nobene ni.

V tém obrasu so vse lastnosti dobre karte, refnizhnost, raslozhnost, pravo piřanje imén krajev, popólnama sdruřhene, kakor majhna pokufhnja te karte v Ljubljánřkih bukvar-nizah sadořti káshe.

Ta karta krajnfke deshele, — perva te forte — kashe vpervizh pred vřim drugim vse vafi bres pománka, in imena vřih krajev po domazhim in po nemřhkim jesiku, popólnama refnizhno piřane; pa tudi kashe s zhernim raslozhenim snaminjem na tanko meje ali pokrajne krafij, komifij, okrajev ali dehantij in fará. Raslozhi lepo niske in visóke goré s rjavo barvo; tudi kashe v fhtevilkah smerjene visozhine. Vodé se lozhijo s vishnjevo; s rudézho barvo pa vafi in zerkvé, gradóvi, podérte grafhine, poshte, famotne hifhe, planinfke kozhe, mirzhovi mejniki ali turni visokih gorá, toplize, malini, bréřdni, rudne jame, posebno snaminja rude, in drugih ne navádnih kamnov in njih řtanifha: fushine, velike kladva in kofne kovázhnize; velike in male zefřé, kolovose in řtesé.

Po posebnih snaminjih se raslozhijo meřta, tergi, vafi, pa tudi kje je veliki komun, mali komun (shupanija), tehantija, velika fara, mala fara (Pfarrvikariat), kaplanija, podfara, poddrúřhniza (Filialkirche). Ena zola te karte ima v sebi 1500 řeshenov ali klafter semljifha; zela řhirjava karte pa je řhtir zhevlje řheřt zol, in visozhina tri zhevlje 8 ½ zol. — Zéna je majhna memo drusih kart, zhe se premifli, de se sa vřako barvo posében kamen potrebuje in de mora vřak kamen posébnó na tanko rifan biti; na to visho pride řhtirkat řheřtnajř řkerbno rifanih kamnitih plořh, to je 64, sa eno popólnama řkonzháno natifnjeno karto krajnfkiga semljifha. řhtirje listi goréřfke deřne řrani sa pervi zhetertin bodo pošlani řhe pred novim letam od natifa (is Dunaja) na deléřhnike, (kterih je dořadaj 273), s popisam krajnfkih zerkva, kteri tudi kashe, kako daljezh zerkve od fare řtoje. Druge kvatre pride goréřfka leva řran konzhána, in tako dalje vřake kvatre 4 listi, kterih vřih je 16.

Sa áro podpifa je v Ljubljánřkih in tudi drugih bukvar-nizah 2 goldinarja naprej plazhati, in per prejetji perviga, drúřiga in trétjiga pošlánja te karte řa vřak pot dva goldinarja doplázhati, ali sa zelo řkupaj 8 goldinarjev.

Snajdba vganjke Nr. 3. v poprejšnim listu je:

S nizhémur; (zhe ne bi se ne vidile).

| Šitni kup.                | U Ljubljani    |     | U Kraju        |     |
|---------------------------|----------------|-----|----------------|-----|
|                           | 15. listopada. |     | 11. listapada. |     |
|                           | fl.            | kr. | fl.            | kr. |
| 1 mernik Přhenize domazhe | 1              | 26  | 1              | 27  |
| 1 „ „ banafhke            | 1              | 28  | 1              | 26  |
| 1 „ Turfhize . . .        | 1              | 3   | 1              | 6   |
| 1 „ Sorfhize . . .        | —              | —   | 1              | 14  |
| 1 „ Ershi . . .           | 1              | —   | 1              | 6   |
| 1 „ Jezhmena . . .        | —              | 56  | —              | 58  |
| 1 „ Profa . . .           | 1              | 1   | 1              | 3   |
| 1 „ Ajde . . .            | 1              | 9   | 1              | 18  |
| 1 „ Ovfa . . .            | —              | 37  | —              | 38  |

V Ljubljani. Natifnil in saloshil Joshef Blasnik.